

נבל על יהם מהשנים

ישי פוגלמן |

בשעות אחר הצהריים של יום שמש נאה ביולי 1954, נערך בקיבוץ מעגן שעל שפת הכנרת טקס חנוכת אנדרטה לזכרו של פרץ גולדשטיין, חבר הגרעין שהקים את הקיבוץ. גולדשטיין, לוחם הפלמ"ח, הוצגה במלחמת העולם השנייה ביוגוסלביה הכבושה בידי הנאצים, הסגיר את עצמו בדונגריה ונספה במחנה ריכוז כעבור שנה. אל הטקס הגיעו להערכת המשטרה כ-2,700 משתתפים, בהם ראש הממשלה משה שרת, מנהיגי הישוב, ותיקי הפלמ"ח, ראשי התנועה הקיבוצית וכפי שתואר בעיתון "ני תתקופה" כ"מקטע כל אצולת הארץ". רקות ספורות לאחר שירת ההמנון וקריאת תפילת יזכור, התרסק לתוך קהל הצופים מטוס פייפר דומושבי. 17 נהרגו, בהם ארבעה צנחנים שנשלחו לאירופה ושרדו, מפקד משמר הכבוד הצבאי דניאל סרגי, בנו ונצר אחרון למשפחת הצנחן אנצו סרגי. 25 נפצעו, בהם הטייס ונסע שתלולות אליו.

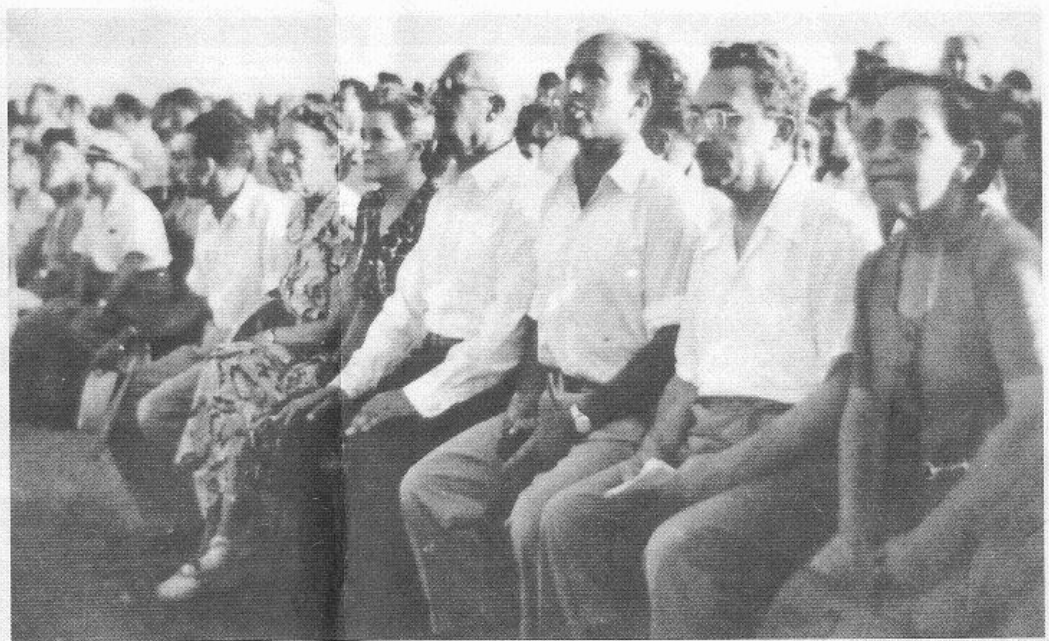
"אסון מעגן" היכה את המדינה הצעירה בהלם. גורל האירוע וחשיבותו, ותוצאותיו הטרטוריות, השאירו צלקת כעורה בדברי ימי הקיבוץ ופצע חשוף אצל כל המעורבים בפרשה. עד היום, 55 שנים לאחר מכן, מסרבים רבים מהם לדבר על פרטי האסון, אחרים מתכחשים לחלקם ברצף האירועים. אך מכמה מהם הויכוחות לא מרפים, בעיקר אלה המרגישים כי בשל מסכת איומים וטיח ממסרי לא הוסקו המסקנות כראוי והצדק מעולם לא נעשה במלואו עם האשמים. אחרים מהם מביאים כאן את עדותם המלאה בפעם הראשונה.

פרץ גולדשטיין היה הצעיר מבין 32 לוחמי הישוב העברי שהמודיעין הבריטי הסכים להצניח באירופה בזמן המלחמה. הוא נחת עם חברו, יואל פלגי, באפריל '44 ביוגוסלביה וכעבור חודשיים חצה את הגבול להונגריה, עשרה ימים בדיוק לאחר מעצרה של חברתם לשליחות, חנה סנש. מרגע שחצו השניים את הגבול, כך התברר, הם היו נתונים למעקב של המודיעין ההונגרי ומיד לכשהגיעו לבודפשט, הוכרו כמבוקשים. הם פנו לראש הוועדה לעזרה והצלה, ד"ר ישראל קסטנר, אשר נדהם לראותם בהונגריה והודיע עוד יותר כששמע על כוונתם לעורר מרד יהודי בנאצים. רכבת ההצלה שלו כבר כמעט עמדה בדציף ונוכחותם של השניים היתה עלולה לשבש את העסקה שרקם עם אייכמן.

קסטנר ניסה להציג את פלגי לגרמנים כנציג הישוב היהודי בארץ, שכא לשאת ולתת עמם. אך הציגו נכשל ופלגי נעצר במפגש השני. גולדשטיין הציג ליוח להסתתר עוד כמה ימים בגטו. הוא פגש את הוריו המופתעים ועוד כמה חברי ילדות, ברק ביצור ויכל לעזור לחבריו הכלואים אך לא הצליח ליצור קשר עם מפעיליו. בינתיים יצאה רכבת קסטנר לדרך, ועליה הוריו של גולדשטיין, אך הנאצים עצרו את הרכבת, ואיימו לבטל את העסקה אם לא יסגיר גולדשטיין ליד ריהם. גולדשטיין החליט להסגיר את עצמו לידי הגסטו טפו במיוכו של קסטנר. מה התחולל בשיחה שנערכה בין השניים טרם ההסגרה מעולם לא נודע. יתכן כי גולדשטיין רצה להקל בכך על העיניים שעברו חב ריו, סנש ופלגי, יתכן ששוכנע כי בכך יציל את הוריו ושאר נוסעי הרכבת. כך בכל אופן טען קסטנר במשפט שנקרא על שמו.

בסופו של דבר הצליח פלגי למרות מירי הגרמנים, סנש הוצאה להורג וגולדשטיין נספה, על פי כמה עדויות, במחנה הריכוז אודניינבורג בגרמניה. עשר שנים ייחלו הוריו, רחל ויוסף גולדשטיין, שהגיעו לשווייץ עם שאר נוסעי הרכבת לאחר שהוחזקו זמן מה בבריגן בליו, לרגע שבו יוכלו להעלות על נס את גבורתו של בנם. כמותו, הוא הרי קנה להם את החיים. גם חברי קיבוץ מעגן חיכו לרגע הזה. אלה היו הימים שבהם התקיים משפט הדייבה שבו הפך קסטנר נר בעיני הציבור מפקד ממשלתי שביקש להגן על

על הספסל במעגן (מימין): ציפורה ומשה שרת, יואל פלגי, יוסף ורחל גולדשטיין, קטרינה שנס). רגעים לפני ההתרחקות

פרסומות ולשם העלאת המורל של חברי הקלוב". בתיווך מקורבים פנה קריל אל שילה ממשרד הביטחון והציע לבצע את המטע. שילה רחצה את ההצעה. בערות שנתן לאחר האסון אמר כי "לא ראה בזה כל טעם", במיוחד לאחר סירובו של טונות הצבא לבצע מטע כזה. שילה הוסיף, כי נטה לסרב גם מאחר שההצעה באה מידי ספורים בטרם העצרת, לאחר שכל האישורים הנדרשים כבר ניתנו. גורמים המעורבים בחקירת המשטרה מסרו לעיתוני התקופה, כי בכירים בקלוב הפעילו לחצים בכירים על שילה לשנות את עמדתו. לבסוף, יומיים בלבד לפני מועד העצרת, התרצה שילה. הוא העיד כי עשה זאת רק לאחר שהובטח לו כי המטע יצניח את אגרת נשיא המדינה, שנדרש להיות באותה השעה במעמד הנחת אבן הפינה בירושלים.

עד היום לא ברור איך בדיוק נוצרה אי ההבנה בעניין האגרת. חברי מעגן טענו לאחר האסון כי היו בטוחים שאגרת הנשיא תובא במטע. לחיזוק טענתם הביאו לוועדת החקירה את הקלטת הטקס, שבה נשמע בבירור קול הכרוז המבשר על בואה של אגרת הנשיא, עם התקרבות שני המטוסים. מסמכים נוספים המהווים את עמדתם, שמעולם לא הוצגו לחוקרי המשטרה או לחברי ועדת החקירה, נמצאו מצוינים בארכיון הקיבוץ. במכתב שהתקבל בקיבוץ שלושה ימים לפני מועד הטקס מאשר מנהל לשכת הנשיא, רענן סילבר, את בואו לאירוע עד זמן פריחם. בסוף המכתב הוא מציין כי לצערו לא יוכל להביא עמו מניחי זרים וביקש כי חברי מעגן יבחרו למטרה זו שני נציגים מטעמם. סילבר שבגלל "סיבות בלתי נראות מראש" הוא נאלץ לבטל את השתתפותו בטקס וכי אגרת הנשיא תישלח לקיבוץ בדואר דחוף.

המברק הועבר בדחיפות לשילה. אילון סיפר אחר כך כי חשש שאגרת הנשיא לא תגיע בזמן. באותו היום נערכה סויה נוספת בין קריל לשרי לה ובה הוסכם על ביצוע מטע קלוב התעופה ועל מינוי שני נציגים שיתאמו את הפרטים. שני אנשי הקשר העירו כי היו בטוחים שהמונה לה צנחת אגרת הנשיא; קריל וראשי הקלוב לתער פה טענו בדרישה, כי לאורך כל הדרך היה ברור להם כי תוצנה רק אגרת מטעמם. נעדרת החקירה בחדר להמיעט מחשיבות המחלוקת. המשטרה, ככל הידוע, אפילו לא נכנסה למרשיה.

הטיסה הראשונה בחייה

"עד היום אני זוכר את בוקר יום האסון כיום מאוד תנאי", מספר אלי קרם, בן 61, מנהל המ"כירות של אתר הנופש בקיבוץ מעגן. "הייתי ילד קטן ובני הגיל שלי לא נלקחו לטקס, אבל אני זוכר שהלכישו אותנו בחולצות לבנות ולקחו אותנו לטיול על עגלת טרקטור ברחבי הקיבוץ". בדיון של המזכיר אילון מציין כי בני שבבתו של קרם קיבלו גם ארטיק. גם עמי אילון, שהיה בן תשע, זוכר מאותו הבוקר בעיקר את החולצות הלבנות ואת ההתרגשות הכללית שאותה כבני ביניהם. אך לא רק אוטוטי הקיבוץ התעוררו באותו הבוקר לאווירת התג. ההתרגשות ניכרה בכל רחבי המשק. החל מהשעות המוקדמות ניקו ההבדים את השבילים ואת מגרשי החניה. תורגי האוכל שקדו על אפיית עוגות והכנת כריכים למאות המוזמנים. מנהל ריב"א ("אויטי"), שהתכונן לשאת את ברכת הקיבוץ, עוד הוסיף כעט על הנייר המודפס שני תיקונים אחרונים. שניהם

המתוכנן בקיבוץ מעגן. אברהם קריל, שהיה חבר הנהלת הארגון ומנהל המשק שלו, סיפר בוועדת החקירה, שהוקמה לאחר האסון, כי "קרא על כך כנראה באחד העיתונים". הקלוב, שנוסד באמצע שנות השלושים בסיוע הסוכנות היהודית ובי עידוד ההגנה, תרם רבות להתפתחותו של חיל האוויר עם קום המדינה. בוגריו היו לטייסים וגם מתקנים ומטוסי גויסו לפרקים. אך ככל שחיל האוויר התפתח וגדל, ירד כוחו ומעמדו של קלוב

התעופה בקרב הציבור ונאלץ מעגל מקבלי ההוד לטות. משימות אוויריות בעלות אופי לאומי, ססיוע לישושים מבודדים או הטסת אזרחים, נלי קחו ממנו לטובת חיל האוויר.

בחודשים שקדמו לילוי '54 הסתכסכו רוב פעי' ליוותיו האוויריות של הקלוב בהצנחת זרי פריחים מעל כנס הגרנ"ע בגבעת אילנה ומעל חגיגות היובל של זכרון יעקב, וזיית סוכריות לילידי ק"י בוז גבעת כרמל ביום העצמאות והשלכת כדורגל למגרש כמשחקי המכביה. אך לא רק פעולותיו האוויריות של הקלוב היו רדילות, גם קופתו היתה ריקה. נזיקי ארכיון הקלוב המאובקים עוד נמז צאית קטעי עיתונות המתארים את הגירעון הגדול מדי חורש באותה השנה, בעוד הסיוע הממשלתי פוחת וחולף. הנתונים מראים כי בלי שינוי מידי, הקלוב היה נאלץ להפסיק את פעילויותיו ולמבור את נכסיו בתוך פחות מחודשיים.

אנשי הקלוב חיפשו פתרונות יצירתיים. קריל הגה את הדעיקר לקחת חלק בטקס במעגן, והציע מטע ראוהו של שני פיפרים מעל המשתתפים והצנחת אגרת ברכה. קריל היה פעיל מרכזי במי פא"י וידע בדיוק לאן נושבת הרוח. מפגן תמיכה אווירי לעיני ראשי המדינה לא יכול להזיק לא רגון המרשרש, מה גם שפעילות המטע שהציע לא עלתה על 70 לירות, כסף קטן בהשוואה לגירעון הקלוב - 30-40 אלף לירות. כל חברי ההנהלה הצטרפו בהתלהבות להצעתו של קריל. לפני ועדת החקירה הוא הודה כי היוזמה נועדה בעיקר "לשם

נשלחו בדואר, בערות שילה ממשרד הביטחון, למנהיגי האומה, ראשי ערים, משפחות הצנחנים ולעוד מאות מכובדים. במשך שבועיים הופסקו כמה פעמים ביום שידורי הרדיו בקול ישראל, כדי לבשר על דבר האירוע. כשבועון "העולם הזה" היה מי שתמה מדוע לא עשו כך במקרים אחרים, כמו למשל בטקס חנוכת האנדרטה ללוחמי גבעה שנערך אז, שאליו הוזמנו המבוקים בדיון רק פעמיים וגם זאת רק במשך מהדורת ההרשות.

גם ראש הממשלה שרת ציפה לטקס גילוי האנדרטה לזכר גולדשטיין. הביקורת על המוסד דות הציוניים שעודר משפט קסטנר, בעיקר בכל הקשור למאמצי ההצלה בתקופת השואה ולחל"קם במבצע ההצנחה, היתה מכוונת גם אליו, כמי שעמד בראש המחלקה המדינית של הסוכנות. שרת תיכנן לנצל את הבמה שתניח לו בטקס כדי להשיב למתנגדיו. הוא כתב באום מלא פאר תוס, שהיה בעיקר שיר הלל לגבורתם של הצנחני נים וכתב הגנה על המוסדות הציוניים.

באותו היום ובאותה השעה בדיוק, נועד לה' תקיים בירושלים טקס נחנת אבן הפינה לאחר ההצנחה יד ושם, במעמד נשיא המדינה יצחק בן צבי. בטקס נכחו שרים, ראשי קהילות יהודיות מהתפוצות, רבנים, נציגי תנועות עולים וכל מי שריה הגולה עלה מבגדיו. שרת בחר להשתתף בטקס במעגן. עמו הבטיחו את מקומם גם קסטנר, שמעון פרס, טרי קולק, פנחס ספיר, יגאל אלון ורבים אחרים מראשי מפא"י. מבחינת רבים, הב' חירה להתייצב באחד משני הטקסים היתה חרבה יותר מסתמית. היא ייצגה כאמנות למפלגה, לאידיאולוגיה ולנקיטת צד בעת התגבשות גר-טיכ, במחינת מי לגבורה ומי לשואה.

לשם העלאת המורל

גם בקלוב התעופה לישראל שמעו על הטקס

שמו הטוב, לנאשם. הערויות שהושמעו בו הציבו בפעם הראשונה סימני שאלה גדולים על נחיצותו תו ותוצאותיו של מבצע הצנחה היהודית. חברי מעגן, הקיבוץ שממנו יצאו הכי הרבה מתגורבים לשליחות באירופה, הרגישו כי זו שעתם לה תייצב ולהפגין תמיכה בצנחנים ובפועלם. מוכיר הקיבוץ, יצחק אילון המבנה ואביו של עמי אילון, לקח על עצמו את ארגון האירוע. במסמכים המתפוררים באי סדר בארכיון הקיבוץ

אפשר לראות עד כמה ותיקיהם לפתח ברצינות. הוא קבע כתומן של דקות את סדר הטקס ודפף הנאומים. הוא פירט ברשימותיו את שמות בעלי התפקידים השונים: הסדרנים, השומרים, מניחי הרויים, הרצים, אנשי הקשר לעיתונאים ואפילו את שמות המטפלות שיישאו עם הילדים. ערב האסון נערך תרגול שבעקבותיו עוד הספיק להוסיף בכתב יד תיקונים אחרונים ואת שמות ארבעה חבי רים שיועדו למשימת תליקות של עלון המשק.

אילון פנה לגורמים ממלכתיים וביקשם לתת חסות לטקס. מנהל משרד ראש הממשלה, טרי קולק, נירב כמה פרוטות. קורטו בתפקיד, אהוד אבריל, שהיה ממושי החוטים במפא"י ובממשלת שרת, נירב לעודת המארגנים את משה שילה, איש משרד הביטחון ומנהל ארכיון צה"ל, שהתמסר לתפקיד זה למשך שבועיים. שילה גייס מפקיד צפון ספסלים וחבליות לגירוי. מיוחדת הצנחנים הצעיר רה הוא השיג מתלקה למשמר הכבוד. ממהנה מני כ"ל הוא הצליח לארגן את תזמורת צה"ל וחיילת צעירה לקריאת תפילת יזכור. את בקשתו לבצע מטע של חיל אוויר וצניחת ראוהו בזמן הטקס, רחו בעצף משטר ונוהג בצה"ל. לטענתם, קיבוץ מעגן היה קרוב מדי לגבול, והיה חשש שמישהו מהצנחני נים עלול להיטחף לשטחה של סוריה. כמה שבועות לפני מועד הטקס פורסמו בעי' תונים הארציים והמקומיים מודעות המזמינות את יוצאי הפלמ"ח מהאזד, חברים לנשק ותומרי כים, להשתתף באירוע. 4,000 הזמנות אישיות

העד חיים סולומו: "בניסיון האחרון גלין הושיט את מרב חלקו העליון של גופו והושיט ידיו עד לגלגל, באופן שאפשר היה לראות את כל גבו, כולל חלק מהמכנסיים, מחוץ למעוס"

עוסקים בהארכת גמורתו של גולדשטיין "בארגון הגנתו והצלתו" של העם ובחידור הקשר בין מעי שיו "לעם ולאריץ".

ליר האגנרטה עסק יוסף אקון, טכנאי הסאונד מפתח תקוה, בהתקנת הרמקולים. כשעה 17:00 חדרו חברי הקיבוץ ממלאכתם והלכו לחדרם ללבוש תלבושת מג. ראשוני האוהדים החלו להגיע אל מגרש החניה שסומן במיוחד לכבוד האירוע. האבק שהעלה מכוניותיהם התרומם ליד הרגלים המונפים. פתקים עם שמות האוהדים הונחו על הספסלים הקרמיים. לילדי כיתות של עמי אילון נשמרה השורה החמישית. חיילי משמר הכבוד עסקו בצחצוח נעליהם.

על פי התוכנית, ולרי הגן של קדם עלו באותה העת על עגלת הסרקטור בדרכם לטיול. כריק באותה השעה, בשדה דב בתל אביב, עמדו שני מטוסי פיפר צהובים על מסלול ההמראה. בראשון ישב הטייס אורי גלן ומאחוריו, בכיסא הנוסע, אבשלום סטרוך. פקיד קלוב התעופה יום קודם לכן הוא מונה על ידי קריל להיות שליח הקלוב בתיאום פרטי המשט עם מנהלת הטקס. הפרטים לא היו תפורים לגמרי וסטרוך היה מיתיר מאגשי הקלוב שעוד ידע משהו מהם, לכן העלה על המטוס ברגע האחרון. על פי התוכנית המקדית נועד לשבת בכיסא יואב, בנו ה-13 של קריל. "כעסתי מאוד כשאבא ביקש ממני לא לטוס עם גלן באותו היום", הוא זוכר. "העדרתי אותו כילד. בשבילי הוא היה סוג של כוכב עליין וכשאבא אמר לי שסטרוך חייב לטוס במקומו מאוד התמרמרת. הגורל הוביל את אבא שלי לבית כנסת לומר את ברכת הגומל".

כמטוס השני ישבו ג', וחברתו ש' ושגם כעבור יותר מ-50 שנה מתעקשים לא להיחשף בשמור תידיס. הוא היה בוגר אחד ממחזורי קורס הטיס הראשונים של חיל האוויר שבדיוק השתחרר מה צבא. בהמתנה לתחילת הסמסטור באוניברסיטה האירופית שאלה גרשם, הוא עבד כמדריך כג "רנ"ע אוויר ונהג לבצע מרי פעם טיסת ראווה בשכר, בשביל קלוב התעופה. "כמה שעות קודם לכן גנשתי את ש' שבדיוק סיימה להרדיר פער לות בגרנ"ע אוויר. היא אמרה שאין לה כלי תובי ניות והיא חוות הביתה, או הצעתה לה להצטרף", מספר ג' על הנסיבות שביארו אותה אל המושב האווירי של הפיפר שלו. זו היתה הטיסה הרא שונה בחייה, היא אומרת, וטוענת שבחזומנה "הוא בסך הכל ניסה לעשות קצת רושם".

מטוסו של גלן המריא ראשון. הוא הוביל את המבנה הקטן לאורך חוף חים צפונה. בלי עזרת מצפן או מפה פנו שני המטוסים מעל חדרה מזרחה, לכיוון עפולה. שני הטייסים הכירו את הדרך היטב. הם שמרו על מרחק משתנה של כמה עשרות מטרים ביניהם ועל גובה קבוע של כ-3,000 רגל. מרי פעם, מישור מהטייסים ביצע איוו תמרון מרהיב באוויר. מכשירי קשר לא היו להם וכשאר חר רצה לומר דבר מה לאחר, הוא פשוט התקרב אל מטוסו וצעק אליו דרך החלון. מוג האוויר היה נעים, הריא היתה מצוינת וש' זוכרת עד היום את חווית הטיסה כ"מרתקת ומלהיבה".

לאחר שעה וחצי של טיסה, כשהגיעו לא וור קיבוץ מעגן, הבחינו הטייסים כי הקרימו את המועד. רחבת הטקס עוד עמדה שוממה. רק מכוניות מעטות עמדו במגרש החניה ואוטובוסי חברת "אשר", שנשכרו במיוחד להובלת מאות משתתפים בקו מיוחד משטריה, עוד לא נראו באופק. סטרוך, נוסעו של גלן, היה מוכן למקרה כזה בהיותו האחרון על תיאום המפגן מול כוחות

מזכיר מפא"י ח"כ יונה כסה (במרכז, ממושקף), רגעים אחרי ההתרסקות שבה נהרגה אשתו ציפורה. רבים נפגעו ממדחף המטוס

מבאי העצרת המשיכו לעקוב במבטם אחרי מטרי סו של גלן, שהסתובב וחזר לטוס מעל הכנרת. הם תיארו לעיתונאים כיצד בתחילה הוא הושיט יד מחוץ לחלון ולאחר שנראה כי אינו מגיע אל המצנח הוציא את כל פלג גופו העליון, סטרוך העיד בוועדת החקירה כי גלן ביצע את התרי גיל האקרוטיס הוא ארבע פעמים, כל פעם כצורה נועזת יותר מקודמתה; וכשנשאל מה הוא עשה באותו הזמן, סיפר כי החזיק את הגה המטוס. הוא טען כי גלן צעק לו לעשות זאת ולאחר שהביע את מחאתו וענה שאינו טייס גלן צעק בחזרה "פשוט תחזיק ישר".

מטוסו של ג' המשיך לחוג בגובה רב מעל רחבת הטקס. הוא זוכר כיצד ראה את גלן "מגביה טיפה את המטוס בחזרה, מיישר את כנפיו ומוציא את פלג גופו החוצה". בתחילה, ג' לא הבין מה קרה. מגובו לא היה מסוגל לראות את המצנח משתלשל מגלגל המטוס שמתחתיו. אך כעבור כמה תמרונים הצליח להבין מה כוונתו של גלן. "מה אתה עושה, משוגע? צעקתי לו. מה אתה עושה, תיכנס פנימה ותתפוס את ההגה", צעק תי בכל הכוח לאחור. היתה בגובה של אלפים, אולי שלוש אלפים רגל, ממרחק כזה לא היה סיכוי שישמע אותו בכלל, אבל מה כבר יכולתי לעשות", הוא מספר בסערת דגשות, כאילו זהוה מחורש אותן דקות לפני 55 שנים.

גם ש' זוכרת באופן דומה את אותם הרגעים. "ג' צעק כמו משוגע, הוא פשוט נכנס להיסטריה כשראה את גלן מוציא חצי גוף מהמטוס. גם אני ראיתי את זה אבל לא הבנתי בדיוק מה מתרחש. ג' צעק לי שהוא פוחד שגלן יישאב החוצה". חיים סולומון, פקיד כנף ישראל באותם הימים וקצין משטרה לשעבר, היה אחד הצופים בטקס. כמשפט שנערך כעבור כמה חודשים לגלן העיד סולומון, כי "בניסיון האחרון גלן הושיט את מרב חלקו העליון של גופו והושיט ידיו עד לגלגל, באופן שאפשר היה לראות את כל גבו, כולל חלק מהמכנסים, מחוץ למטוס".

לבסוף הצליח גלן לשחרר את המצנח. הוא החליט לנסות להשליך שוב את האגירת מעל רחבת הטקס. לאחר מעשה סיפר כי בשלב הזה היה מטוסו בגובה כ-30 מטר מעל פני הקרקע ובמרחק של כמה עשרות מטרים מהאגנרטה. גלן הוציא את פלג גופו העליון מחוץ למטוס והתכוון להטיל סטרוך אוו בהגאים. עדי ראייה מהקרקע סיפרו כי בשלב הזה טיסתם היתה אטית ונמוכה. סולומון העריך שהמטוס היה בגובה של לא יותר מ-15 מטר. גלן התכופף מבעד לפתח המטוס, שלדבריו העדים החל לנטות שמאלה, והשליך את האגירת.

הפעם הוא הצליח. הוא סיפר כי המשיך לעקוב בעיניו אחר המצנח היורד מטה, אך ברגע שהחזיר את מבטו לפנים הוא גילה שהוא טס בגובה חתרי נים ולפני שהספיק לעשות משהו, התרסק המטוס. ראשון פגעה כנף המטוס בקצין הצנחנים שמחה לוי, מפקד משמר הכבוד. משם המשיך המטוס אל הקהל, דילג מעל יושבי שלושת הספסלים הרא שונים ונחת על יושבי השורה החמישית. "דממת מוות עטפה את המגרש", העידו כמה מהנוכחים בראינות שהעניקו לעיתוני יום המחרת.

אחד מחיילי משמר הכבוד קפץ אל המיקרופון וצעק לכולם לברוח. החשש היה שהמטוס יתפזר. צץ. רבים נסו, נתקלים בריצתם בגדרות החבלים, בספסלים הפוכים ובחלקי גוף אדם שהוטחו לכל עבר. "הרסור קצר אנשים", העיד אחד הצופים, ג', שהמשיך לחוג מעל, מספר שראה את גלן

בשבילו. כמה שעות קודם לכן הוא תירגל בדיוק את אותו התמרון בשדה רב. בעיתוני התקופה מסופר כי בשעות הבוקר הוא אף לקח פיפר אחד לביצוע תרגיל דומה בדיוקת אבנים על תחנת הכוח בדרנג. חצי מזה, גלן היה אלוף הארץ בדיוקת דיסקוס. הוא ייצג את ישראל שנתיים קודם לכן באולימפיאדת הלסינקי והחזיק בשיא היש ראל"ב בענף קרוב לעשר שנים.

יוסף, אביו של פרץ גולדשטיין, בדיוק גמר להסיר את הלוח מעל אוכליסק האבן כשמטוסו של גלן התקרב מכיוון הכנרת, כשהוא מנמך את מעופו. במערכת ההגברה נשמעה ההכרזה כי הוא נושא את אגרת הנשיא. הטקס הופסק ועיני הכל נישאו לשמים. המטוס התקרב. לדעת כמה עדים הוא ירד לגובה של כשלושים או ארבעים מטר. "הקהל עצר את נשימתו כשנוקדה החבילה מחלון המטוס", תיארו למחרת כמה מעיתוני הת קופה את הרגע, וציירו את אנהת האכזבה שעברה מיד בקהל.

גלן נכשל בודיקה. המצנח נפתח בטרם עת ומיתריו נתפסו בגלגל השמאלי, וצינור הברי ול עם האגרת נגרר אחריו באוויר. כעבור כמה שניות הבינו מארגני הטקס כי אירעה תקלה והומינו את שליש הנשיא, סגן-אלוף יוסי כרמל, לקרוא את האגרת שחיתכה כל העת בכיסו. כמה

הקרקע הוא נועד בטלפון יום קודם לכן עם סרן משה מץ, קצין מאגף משטר ונהג במטכ"ל, אשר מונה על ידי שילה לסגור את הקצוות. השניים הסכימו כי במקרה של עיכוב ימשיכו המטוסים לחוג בשמים בהמתנה לסימן לבן בצורת האות T, שיניחו על הארמה מארגני הטקס, כמה דקות לפני מועד ההצנחה המבוקש.

הקהל עצר את נשיחתו

בזמן ההמתנה לאות המיוחל יצאו שני המטוסיים לטיול קצר באזור. גלן השתרל לברוק מדי פעם איך מתקדם הטקס ואילו ג' פנה להראות לש' את נופי הכנרת מעל קיבוץ דגניה. כשג' לין ויהת כי הונחה האות T הלבנה הוא סימן לג' בנענוע כנפיים שיתקרב. בעוד ג' טס בגובה רב לאזור העצרת, כנס גלן לתמרון ודיקת האיגרת, שהוכנסה לצינור מתכת שאלי הוצמד מצנח קטן. בניגוד לתקנות התעופה האזרחית הוא הגי מיד לגובה של כמה עשרות מטרים מעל הקרקע, אחז בצינור המתכת, הירק אליו את המצנח המקופל והשליכו מעל רחבת הטקס דרך חלון המטוס השמאלי.

זו היתה צריכה להיות זריקה פשוטה

יואב קריל, אז בן 13: "כעסתי מאוד כשאבא ביקש ממני לא לטוס עם גלן באותו היום. בשבילי הוא היה סוג של כוכב עליון. הגורל הוביל את אבי לבית כנסת לומר את ברכת הגומל"

"מבצע פנייה חזקה שמאלה, מתיישר טיפה מעל אוור הטקס ונחות ישר לתוך הקהל. בשניות הראשונות זה נראה כאילו משהו רודף על קן נמלים. הייתי כל כך גבוה שכל מה שראיתי היה נקורות שחורות רצות בבהלה לכל עבר."

חיטב בניה של הארץ

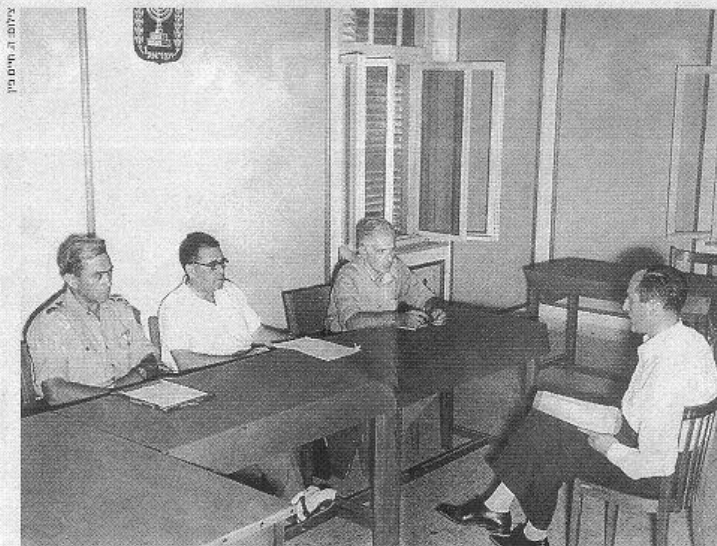
כעבור כמה דקות התעשתו כוחות ההצלה במקום והחלו בפינוי ובטיפול בפצועים. מספר החובשים היה קטן מכדי להושיע. גופות מכות רות היו ורוקות בין תיקים, כובעים וקדעי בג דים. קולות הפצועים נשמעו מכל פינה. מותם של 15 אנשים נקבע במקום. פצועים נישאו אל מגרש התניה על גבי ספסלים שהפכו אלונקות. שירה בחולה יצאה לכיוון טבריה. אמבולנסים הוזעקו מכל רחבי האזור. חדר המיון בבית החיר לים שווייצר התמלא עד אפס מקום. ברדיו נקטעו השידורים ומתנזרים נקראו לבוא ולתרום מנות דם. גופות הנספים המתונו בשטח למשאתי המי שטרה, עד לשעת לילה מאוחרת.

גלן יצא ראשון מהמטוס. הוא נחבל באופן קל מאוד במצח. סטורד איבד את ההכרה בהתרסקות. גלן התיר את חגורת הבטיחות של סטורד והוציאו מהמטוס שהחל להתלקח. עדים סיפרו כי לאחר מכן התיישב גלן על הרצפה והחל לה' תיפה. היו שטענו כי שמעו אותו אומר "תביאו לי רובה. אני רוצה להרוג את עצמי". אחרים סיפרו כי הוא שוטט בין השברים אחוז הלה. היו שהעירו כי הוא עוד בחילוף הפצועים עד שפונה מהמקום בעצמו.

סטורד וגלן שוחררו למחרת היום מבית החיר לים עם חבלות קלות בלבד. ג' לא נשאר הרבה זמן מעל אזור האסון. "לא היה לי מה לחפש שם יותר, ססתי מיר לשדה התעופה הצבאי ברמת רוד והודעתי על ההתרסקות למגדל הפיקות. ביי קשתי שישלחו אמבולנסים וכוחות הצלה. משם המראתי בחורה לשדה דב".

כשנחת ג' בתל אביב, דבר האסון כבר היה ידוע לרשויות התעופה האזרחית. מיר אחרי שירד מהמטוס הוא נשלח עם ש' לחקירת משטרה בשדה התעופה. "אחריה הייתי ככזה מצב רגשי שלא יכולתי ללכת הביתה", הוא מספר. "הלכתי עם ש' לשפת הים. ישבנו על החול ודיברנו כמעט כל הלילה. לא יכולנו לצאת מזה. רק בבוקר שמי ענו ברדיו את הפרטים על האסון".

ראש הממשלה שרת, שמטוסו הצולל של גלן חלף במרחק מטרים ספורים מראשו, אסר על פרסום דבר האסון ברדיו כל לשעות הבוקר שלמחרת, בנימוק שכן יימנעו שעות של דאגה מיותרת ממשפחות כל המומנים לטקס. עיתוני הבוקר הביאו את הפרטים המלאים ואת שמות הפצועים וההרוגים, שאותם הגרירו כותבי הטורים "מיטב בניה של הארץ". על שמחה לוי, ראשון ההרוגים, נכתב ב"הארץ" כי היה "סגן צעיר ותמיד, זקוף כבדוש ומתוח כמיתר, שעמד בשעת הטקס בראש קבוצת הצנחנים עמידת רום כפי שתיאר הצילום האחרון שלו. בן 27, הוא נולד במונקאטש אשר בהונגריה. היה כלוא במחנה ריכוז נאצי. ב-47' עלה לישראל באונייה ונתפס על ידי הבריטים. בטרם נשלח האונייה למחנה הסגר בקפריסין הוא קפץ למים ושחה לחוף ניצנים. שחה בקי בוצ שער העמקים ובעוד קיבוצים, נלחם בשורות חטיבת גבעתי במלחמת העצמאות."

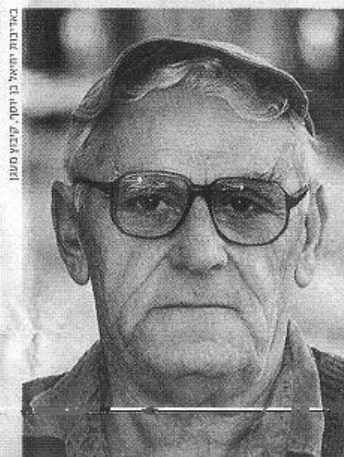
ועדת החקירה (מימין: עמנואל צור, היו"ר יזהר הררי ואל"מ יצחק פונדק; מולם: העד רענון סילבר, מנהל לשכת הנשיא). הטייס והנוסעת במטוס השני לא התיזו

עוד הוזכרו שמות ארבעת צנחני הישוב שהצליחו לשוב משליחותם המסוכנת באירופה - אריה ארני, שלום פינצ'י, יהודה אחישור וסאל' דב הררי, שהיה ממייסדי חיל הצנחנים. עם ההרוגים נמנו גם דניאל סרני (בנו של הצנחן אנצו סרני, שנתפס והוצא להורג בגרמניה בנובמבר 44') ואשתו עפרה (שהייתה בהריון), ובן ציון ישראלי, שהיה ממייסדי קבוצת כנרת ומראשי תנועת העבודה. חברי כנסת, שרים ועוד אלפים ממוקרי זכרו באו לחלוק לו כבוד אחרון בבית הקברות של כנרת. אפילו רוד בן גוריון הסריח את עצמו במיוחד משרה בוקר כדי לעמוד כמה שניות ברמפה מול ארונו. לוי אשכול נשא הספר על קברו, שנכרה סמוך לזה של ברל כצנלסון. באותו היום הובאו למנוחות עוד שבעה הרוגים בבתי קברות שונים בעמק.

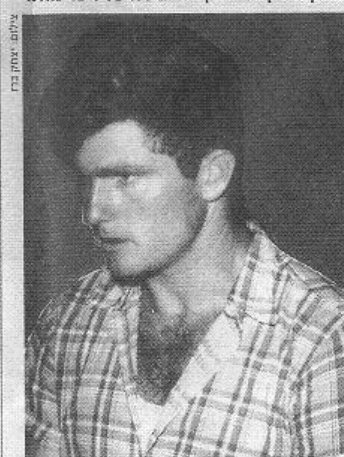
הפגנה חסרת טעם

יום לאחר האסון, כשתורה ש' לביתה בשעות אחר הצהריים, עצרו אותה בחדר המדרגות שני דרים. הם איימו עליה שאם תספר כל פרט הירדוע לה בעניין אסון מעגן, הם יכו אותה "מכות רצח". גם ג' קיבל שיחת הבהרה דומה. "התקשר אלמוני ואיים שלא כדאי לי להגיד מלה על האסון. הוא אמר שיטפלו בי אם אפתח את הפה". ג' מעולם לא גילה מי היה האלמוני שהתקשר לבית הוריו. ש' לעומת זאת פגשה בו במקרה כעבור שנתיים. האיש, ששמו שמור במערכת, מת לפני שנים רבות, אך באותה התקופה הוא כיהן בתפקיד ניהול בכירים מאוד בקלוב התי עופה ובמפא"י. הוא היה מאלה שיוזמו את המטס ומאלה שלחצו על שילה ממשרד הביטחון לבצ' עו. לאורך השנים הוא היה מידידיו הקרובים של גלן. צאצאיו מעידים כי לאחר האסון הוא אימץ את גלן כבן.

ש' נחקרה במשטרה. היום היא מודה שהאיום השפיע עליה. "אמרתי שאני לא יודעת ולא זור כרת כלום". גם ג' השמיט בעדותו פרטים רבים.

יצחק אילון. המועקה הכבדה עליו עד מותו

גלן. חילץ מן המטוס את אבשלום סטורד

הוא לא סיפר שטיסתו של גלן נראתה לו מסור כנת מאור ולא הציג את הסברו לתאונה כצופה מומחה, שהיה בעברו מדריך טיסה. לפי סברתו של ג', שערויות נוספות מתקוות אותה, סטורד, שאחו בהנה המטוס, נבהל מאיבוד הגובה הפי תאומי. לדעתו של ג', אדם שאינו טייס מקצועי מגיב למצב זה באופן אינסטינקטיבי במשיכת הגאים. תגובה זו יכולה להביא להורקות המטוס, לאיבוד מהירות ולנחיתה הרכה יחסית, שהוציאה את סטורד וגלן בפציעות קלות בלבד.

בחקירתו הראשונה במשטרה טען גלן כי אינו יודע מה הוביל לאסון. הוא סיפר כי כמה שניות בטרם ההתרסקות הוא הרגיש את המטוס נופל לפעם למטה. הוא טען כי לדעתו זה היה "כיס אוויר" והיה ביכולתו לצאת ממצב הביש הזה לולא כשל ברגע האמת גם המנוע. הוא סיפר לחוקריו כי כמה שניות לפני ההתרסקות הוא שמע רעש חזק מכיוון המנוע.

למחרת האסון מינה ראש הממשלה שרת ועדת חקירה לבדיקת האירועים, בראשות ח"כ יהודה הררי. שותפיו לוועדה היו עמנואל צור, מראשוני ני הטיסים בארץ ומנהלו של שדה התעופה בלוד ויצחק פונדק, ממפקדי צה"ל הבכירים במלחמת העצמאות וממקימי הנח"ל. ישיבת הוועדה הראשונה נערכה ביום מינייה. למחרת עלו חבריה לצפון כדי לראות את שרידי הפיפיר ולהתרשם מהמקום. בימים הבאים שמעו חברי הוועדה עדויות והקלטות וצפו בקטעים מיומני כרמל שתיעדו חלקים מהטקס ומהאסון. עוד ביצעה הוועדה כמה ניסויים במטוס דומה בבסיס חיל האוויר.

כעבור חמישה ימים הגישה הוועדה את ממצאיה לראש הממשלה. "קשה למצוא משרה מרדכי יותר של אסון ללא טעם וללא תכלית, אשר שרישרת הנסיבות שקרמו לו מוכיחה, שכל מי שטיפל בארגון העצרת מראשית ועד ההתרסקות המטוס נהג בפריות, בקלות ראש ובחוסר אחריות, אשר אילו הושם לב אליהם די היה במניעת אחת מותן כדי למנוע את האסון כולו". כתבה הוועדה בסיכום הדברים. היא מצאה כשלים בהתנהלות כל המעורבים. התברר כי בניגוד לנהלים, לא היה קשר רדיו בין המטוס לקרקע וכי לטיסה לא היה אישור או רישיון מאגף התעופה האזרחית. עוד התברר

שגלן החליף מטוס ברגע האחרון ולא ריוח על כך ושכמטוסו של ג' לא היה המצפן תקין.

הוועדה מתחה ביקורת חריפה על כל המעורבים בתאום הטיסה, במיוחד על אנשי הקלוב לתעופה. בעניינו המליצה הוועדה להקים ועדה נוספת שתבחן את אופן תפקודו "ולחסיק מסקנות אם יש מקום להכניס שינויים מרחיקי לכת בפעולותיו בעתיד". עוד נכתב בדו"ח ש"הוועדה מדגישה כי רבים במדינה היו מעוניינים בעריכת העצרת והיתה נכונות רבה בחוגים רחבים לע' זור, אולם, רבו העוסקים בכך ונעדרה יד מרכזת ואחריות אשר תדע לארגן את ההכנות ולהחליט בפרטי התוכנית".

על הצנחת האירגית כתבו חברי הוועדה כי "היתה בזה הפגנה חסרת טעם וחסרת משקל לגבי הקהל שהיה נוכח בעצרת". הוועדה הוסיפה כי הסמכויות וההוראות שניתנו לה היו לברר את סיבת האסון ונסיבותיו בלבד וכי לא הוטל עליה למצוא אשם או לברר את מידת אשמתם של האחראים, אולם הוועדה החליטה בכל זאת להטיל אחריות לאסון על כמה אנשים. ראשית הטילה הוועדה "אחריות כבדה על הטייס אורי גלן של נהג לפי כללי הטיס המקובלים; על

דמותו של גלן ריתקה את הציבור. הוא היה צבר יפה אלוך הארץ בזריקת דיסקוס. בגיל 16 יצא לשמור בשדות על גב סוסה, ובן 17 כבר היה לוחם בפלמ"ח. הוא כתב שירים וידע לנגן במנדולינה

שילה ממשרד הביטחון "שקבל על עצמו את ריות רבה שחרגה מתפקידו לארגון הצניחה" ועל סרן מץ מהמטכ"ל ואבשלום סטורד "שנשטלו על עצמם אחריות לקבוע את כל פרטי וסירויי הטיסה וההצנחה יום אחד בלבד לפני ביצועה, ללא כל ניסיון בהצנחת איגרות, כשהם נטולי ידיעה מספקת על תנאי המקום".

הוועדה גם דחתה את טענת גליון על קלי קול במנוע. מומחי הטיס הבכירים ביותר הוזמנו להעיד לפניו וכולם טענו כי המטוס היה תקין לחלוטין עד התרסקותו.

כתב האישום בופל

פרסום המסקנות לא השקט את דעת הקהל. ביקורת נמתחה על ראש הממשלה, שכבר למנות לוועדה שני חברים בעלי עניין. עמנואל צור היה מודיעין הישר של גליון בקורס מודיעין טיסה, עד זמן קצר בטרם האסון. גם על מניעיו של יצחק פרי נרק הובעה ביקורת. בהיותו מפקד גרור במלחמת העצמאות נהרגו עשרות מלוחמים, קצתם מאש כוחותינו. הוא העיד ברבות הימים כי בשל כך הרגיש שותפות-גורל עם גליון.

בימים שלאחר פרסום מסקנות הוועדה החלו להופיע בעיתונים האשמות ישירות נגד גליון. עיתונאים ביקרו את עברו התעופתי ומצאו כי פעם, בשל טיסה בגובה נמוך מדי, הוא גרם למר תרחיצים בחוף בת ים לשכב על הקרקע. ועוד פורסם כי הוא הושעה פעם לאחר שביצע טיסה אקרוטית מסוכנת מעל גגות תל אביב ובפעם אחרת כמעט הביא להתרסקותו של שלמה שמיר, מפקד חיל האוויר וחיל הים לשעבר. "חבריו טיי פרו כי בימי הקרבות הוא הפך פקודות", נכתב עוד. "למפקדו שנוף בה 'אנחנו צבא', השיב גליון בגאווה: 'אנחנו פלמ"ח!"

דמותו של גליון ריתקה את הציבור. הוא היה אתלט מצטיין, צבר, יפה בלורית ותואר. בגיל 16 הוא יצא לשמור בשדות על גבה של סוסה, וכן 17 כבר היה לוחם בפלמ"ח. הוא כתב שירים, נחשב למחזאי נלהב וידע לשנא היטב כמנדוליני

נה. טרם גייסו לצבא ניסה גליון להתקבל לקורס הטיס הראשון של חיל האוויר ונדחה. הוא שירת כמקלען אווירי. את הכשרתו כטייס רכש לאחר שהשתחרר מהצבא, ובמסגרת החוג לתעופה צבר מאות שעות טיסה. חורשיים לפני האסון הוא הוסמך להיות אחד משלושת מודיעיני הטיסה של המועדון, כשמתאחריו 735 שעות על פיפר. כותבי הטורים באתר התקופה נחלקו בדיון תיהם ביחס אליו. כמעט כולם הסכימו כי רשלנו תו של גליון ואופיו המרדני והנמרד היו מהגורמים שהובילו לאסון, אך רבים מהם תמכו בגישה שג' לין היה רק התולידה האחרונה בכשרת של מח' דלים. העיתון היחיד שהתייצב להגנת גליון היה "העולם הזה". השבועון ייחד לו כמה כתבות, כולן בעלות אופי תומך ללא סייג. "הוא היה אחד ממש' לבן", מספר אורי אבנרי על מניעיו בעורך. "מולו עמד הממסד הישן שנתפס בעיניו כדקדוק. גליון מנהיגתנו היה הגיבור הטרגי שהתגלגל לתוך הסיפור הזה בטעות".

חיים בהן, היועץ המשפטי לממשלה, החליט על הגשת כתב אישום נגד גליון בסעיף הררי גה שלא ככוונה. המשפט החל ב-16 במאי '55. קו ההגנה של עו"ד מיכאל שצ'ופק, שייצג את גליון, היה שאופן טיסתו לא היה מסוכן וכי המטוס התרסק בשל משטר רוחות לא צפוי וכיס אווירי לראיה, סיפרו בבית המשפט כמה עדי ההגנה,

חיילת קוראת את תפילת "יזכור" בטקס. הראשון שנפגע מהמטוס היה מפקד משמר הכבוד

האנדרטה לזכר פרץ גולדשטיין, השבוע. רק מעטים מבקרים בבית הצנחן שנבנה בקיבוץ מעגן

העולם לא הרגיש אשם

כמה חודשים לאחר האסון החלו ברבחה שבה התרחש עבודות ההקמה של בית הצנחן - אתר הנצחה למבצע הצניחה היהודית באירופה. "זה המבנה הצניחתי האחרון שעוד נשאר כאן אחרי ההפרטה", אומרת ארנונה בן יוסף, מנהלת הבית, כשהיא מצביעה על המבנה השומם מחוץ האבן, הנציב על שפת הכנרת. "חדר האוכל כבר מזמן הפך לפיל לבן. לא מזמן היו טענות שגם הבית הזה הוא פיל לבן ושואלי הגיע הזמן לסגור גם אותו, אבל זה אפילו לא עולה על הדעת, כל עוד אני בחיים זה לא יקרה".

בן יוסף, בת 72, מנהלת את המקום כעשור. היא החליפה את יונה רון, שהיה אחד מצנחני הישוב. מאז מותו היא באה להשקות את העצרי צים ולטאטא את הרצפה לפחות פעמיים בשבוע. במקום יש אולם הנצחה צנוע, ארכיון קטן, כמה מוצגים ותמונות מהווי הצנחנים וקיר ויכרון עם פורטרטים של מתי הקיבוץ. רק בפינה נסתרת נמצא לוח מתכת להנצחת נספי האסון. בן יוסף מספרת כי אתר הנצחה מארח מדי שנה בממוצע לא יותר מעשר קבוצות מבקרים. גם צאצאי הצ'נחים ומשפחותיהם אינם מפגינים הרבה עניין

אפילו ג' הרגיש באותו כיס אוויר. לחיזוק טענתם הם אף סיפרו כי ש' הרגיש ברע בשל תנאי מוג האוויר ובשל כך הקיאה רבות במשך הטיסה. "לא דובים ולא יער", דוחה ג' את הטענות הללו. "לא ברור לי מאיפה הם הביאו את העובדות האלו. אני כבר לא הייתי בארץ ואף אחד לא טרח לשאול אותי. הטיסה היתה קלה, מוג האוויר היה טוב וש' לא הקיאה". גם ש' מכחישה בכל תוקף כי הרגישו רע בזמן הטיסה. היא גם פוסלת את העדויות שניתנה בבית המשפט ולפיה זו היתה טיסתה הרביעית, עדות שנועדה כנראה לחזק את הטענות שהטיסה ביום האסון היתה קשה במיוחד.

לאורך כל המשפט התעמת הסגנון שצ'ופק עם השופט והתביעה. לטענתם הוא ניסה להדיח את המשפט מדיון פרטני במעשי של גליון לדיון ציבורי במעורבות כל השותפים האחרים לארגון הטקס. לאחר כמעט שנה, שבה נערכו 43 ימי דיונים, נשמעו 39 עדים ונכתבו יותר מ-700 עמודי פרוטוקול, החליט היועץ משפטי לכטל את כתב האישום. במשך כמה שבועות לא נודעה הסיבה לכך, עד ששרת נדרש כראש ממשלה להשיב על שאלה בנדרון. היועץ המשפטי לממשלה, אמר שרת, החליט שאין אפשרות להוכיח כוונה פלילית במעשי של גליון.

במקום. חברי הקיבוץ מעדיפים להתעלם ממנו בכלל. בהגיגות ה-60 לקיבוץ, שנחגגו לאחרונה, האסון לא הוזכר כלל ובספר שהודפס במיוחד לכבוד הויבול הוא מופיע כהערת שוליים כרוגרי לוגית בלבד.

אווירת הנכאים שנפלה על הקיבוץ בעקבות האסון נמשכה לדברי קרם כמה שנים. "תינו אותנו באופן כמעט אוטומטי עם הטרגדיה הזאת", הוא אומר. "שם הקיבוץ היה כל כך מקור שר לסיפור עד שהמוכר אילון תמיד היה מרגיש כי לא מדובר באסון מעגן, אלא באסון שהתרחש במעגן". מסקנות ועדת החקירה שלפיהן מארגני הטקס היו מהאחרים לאסון, לא הרפו מאילון. בנו עמי וזכר כי "המועקה הזאת ישיבה לו על הכ' תפיים במשך שנים רבות עד מותו".

שנתיים לאחר האסון יצאה ש' ללימודים באירופה. היא חזרה כעבור כמה שנים וכיום היא מתגוררת עם בעלה בצפון הארץ. ג' עזב את ישי' ראל כמה חודשים לאחר האסון, ומאחוריו קריירה משגשגת כרופא בארצות הברית; כיום הוא פני סיונר הבא מדי כמה שנים לביקור משפחה בארץ. את הקלוב לתעופה הביא אסון מעגן כמעט לכדי כליה. פרופ' נפתלי קרמון, שהיה רכז ההדרכה הראשי של הקלוב, וזכר עד היום את "האווירה הקשה שהשתררה בו", בהוראת שר התחבורה נעצרה כל פעילות אווירית של הקלוב למשך כמה חודשים. בדצמבר '54 פתחו עובדי קלוב התעופה בשביתה, כי משכורתם לא שולמה במשך שלושה חודשים. כעבור שלוש שנים הגיע גידעון הארגון של 70- אלף לירות. משרד הביטחון הבטיח את התערבותו, אחרי שהחליט את כל המי' טוסים של הקלוב. כיום בונים אלפי חניכיו של הקלוב טיסני בלוח ונציגים שלו מתמודדים בכ' בור באולימפיאדות טיסנים בכל העולם.

שנה לאחר האסון עברו אבשלום סטורד ואש' תו צבאי לקיבוץ כנרת. עד היום היא וזכרת איה אשתו של הרוג האסון, בן ציון ישראלי, התגנפלה על אבשלום וקיבלה את פניו כאילו היינו רר צחי בעלה. "לאחר זמן הם עברו לרגליה א". בעלה שמר על קשר רופף עם גליון ולדעתה של צביה "למרות המעורבות לא הרגיש אשם. האסון הזה

לא עזב אותו כל החיים. זו היתה נקודה כואבת שהוא העריך להיחזק". חברים מהקיבוץ מספרים כי סטורד הבטיח לאורך השנים כי יספר בנאום הזמן את גרסתו המלאה לאירוע. הוא מת ב-90' ולא ידוע אם מימש את הבטחתו.

כמה חודשים לאחר ביטול משפטו עזב אורי גליון את הארץ. הוא נסע לאנגליה ואחר כך לארצות הברית, שם עבד כמאכנת בקונסוליה היש' ראלית, למד רפואה והתחתן. הוא חזר לישראל סופית באמצע שנות השמונים, עבר כמה שנים בבתי חולים שונים ובמכון וינגייט. הוא מתגורר כיום בפתח תקוה ובאתר הפלמ"ח מצוין כי הוא מכון כיו"ר עמותת שוחרי האתלטיקה הקלה ב"י שראל, יו"ר איגוד האולימפיאנים הישראלי, ויו"ר המועצה הישראלית לספורט ותיקים. בראיון שנתן ל"ידיעות אחרונות" ב-2002 הוא סיפר כי מעולם לא ביקר יותר באזור האסון וכי אין לו כל רגש אשמה בעניין. "המצפון אינו מייסר אותי. אף פעם לא הרגשתי צורך לבקש סליחה". גליון לא הסכים להתראיין לכתבה או להגיב.

ומה כאשר למשפחות הפצועים וההרוגים? לאלה שילמה הממשלה פיצוי חד פעמי, 160 אלף לירות בסך הכל, שאותו הגריר שר האוצר "תשלום חסר".

shayf@haaretz.co.il

אורי אבנרי, אז עורך "העולם הזה": "גליון היה 'אחד משלנו'. מולו עמד הממסד הישן שנתפס בעינינו כדקדוק. גליון מבחינתנו היה הגיבור הטרגי שהתגלגל לתוך הסיפור הזה בטעות"